

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анна МОРЕНКО,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті розглянуто актуальність проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності серед учнів початкових класів. Визначено етапи набуття навичок та знань, спрямованих на збереження здоров'я у молодших школярів. Висвітлено провідну роль педагога у розвитку здатності дітей dbати про своє здоров'я. Ефективним методом у формуванні даної компетентності є проєктна діяльність, яка виступає не просто як доповнення до традиційного навчання, а як самостійна контекстна технологія інтенсивного навчання. Досліджено використання проєктних технологій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів молодшого шкільного віку в освітньому процесі початкової школи за допомогою онлайн-анкетування.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, молодший шкільний вік, проєктні технології, анкетування.

UTILIZATION OF PROJECT-BASED TECHNOLOGIES IN DEVELOPING HEALTH-PRESERVING COMPETENCE AMONG PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Anna MORENKO

Abstract. The article deals with the relevance of the problem of forming health-preserving competence among primary school students. The stages of acquiring skills and knowledge aimed at preserving health in primary school children are identified. The leading role of the teacher in the development of children's ability to take care of their health is highlighted. An effective method in the formation of this competence is project activity, which acts not just as a supplement to traditional learning, but as an independent contextual technology of intensive learning. The essence of which is that students perform complex tasks aimed at achieving specific results. The use of project technologies in the

formation of health-preserving competence of primary school students in the educational process of primary school was investigated using an online survey.

Keywords: *health-preserving competence, early school age, project-based technologies, survey.*

У сучасному українському суспільстві тема збереження та зміцнення здоров'я школярів стає дедалі актуальнішою. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема з погіршенням загального стану здоров'я підростаючого покоління. У період пандемії COVID-19 та військового стану питання відповідального ставлення до здоров'я, його збереження та зміцнення набули ще більшого значення. Зростання популярності комп'ютерів та гаджетів, вимушений перехід на дистанційну форму навчання призвело до того, що діти, зокрема молодші школярі стали значно більше часу проводити за моніторами, ведучи малорухомий спосіб життя. Це негативно позначається на їхньому здоров'ї, на опорно-руховому апараті.

Дані щорічного звіту про стан здоров'я населення України за 2022 рік Міністерства охорони здоров'я зазначають, що за результатами профілактичних оглядів у дітей виявлено значну кількість захворювань. Так, серед дітей, які пройшли профілактичний огляд, виявлено у 2022 році: порушень гостроти слуху – 1,7 випадку на 1 тис. оглядів, гостроти зору – 44,6%, осанки – 37,5%, сколіозів – 14,8% [1, с. 34]. Статистика стану здоров'я дітей є досить невтішна. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності серед учнів початкових класів набуває особливої актуальності в сучасних умовах.

Питання компетентності вже давно розглядається в європейському науковому дискурсі. Цій проблемі присвячені роботи Ф. Вейнерт, Ж. Делор, Р. Кеган, У. Мозер, Д. Райхен та інші. Серед вітчизняних науковців питання компетентності висвітлювали у своїх наукових працях С. Бондар, М. Головань, О. Грищенко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Молодиченко, Ю. Носко, О. Пометун, О. Поясик, О. Савченко, М. Холодна.

Теоретико-методологічні засади дослідження питання збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді відображені у працях українських дослідників:

– В. Ареф'єва – формування здорового способу життя засобами фізичного виховання;

– І. Бега – особистісно орієнтований підхід до виховання;

– Т. Бойченко – формування мотивації до здорового способу життя у підлітків [2, с. 6-7];

– О. Вацеби, С. Лапаєнко – психолого-педагогічні аспекти формування здорового способу життя школярів;

– Л. Сущенко – валеологізація навчально-виховного процесу [3, с. 23].

Мета роботи – дослідити використання проєктних технологій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів молодшого шкільного віку в освітньому процесі початкової школи.

Під поняттям «здоров'язбережувальна компетентність» розуміємо комплексний розвиток особистості, що включає в себе позитивну мотивацію та ціннісну орієнтацію на здоровий спосіб життя. Основними чинниками здоров'язберігаючої поведінки є фізична рухова активність, раціональне харчування, психогігієна, профілактика захворювань, відсутність шкідливих звичок.

Здоровий спосіб життя – це не просто вроджена риса, а результат ретельно спланованого процесу. О. Кисла зазначає, що формування здоров'язбережувальних життєвих навичок відбувається послідовно та складається з трьох етапів: мотивації – отримання знань – відпрацювання навичок [4, с. 104].

Найбільш важливим періодом у формуванні основ здорового способу життя є молодший шкільний вік. Саме в цей час закладаються фундаментальні знання, навички та звички, які впливають на здоров'я дитини впродовж усього життя. В останні роки в початковій освіті відбувається процес зміни освітньої парадигми. Нова парадигма педагогіки зміщує центр проблем з формування знань, умінь і навичок на цілісний розвиток особистості. Це робить акцент на формуванні компетентностей, які дозволяють дитині самостійно вирішувати проблеми, пов'язані зі збереженням та зміцненням здоров'я.

Процес формування здоров'язбережувальної компетентності у молодших школярів відбувається на трьох етапах: підготовчому, основному та заключному. Виховання початкових уявлень про людський організм та його функції, а також розуміння значення органів чуттів для формування дітьми дбайливого ставлення до свого тіла є ключовим завданням, яке вирішується на підготовчому етапі. Цього можна досягти через інтегровані уроки, які поєднують різні предмети, узагальнюючі уроки, позаурочні заходи.

Під час інтегрованих уроків діти можуть вивчати людське тіло в контексті науки про природу, відчувати його роль у взаємодії з навколишнім середовищем. Узагальнюючі уроки допомагають систематизувати знання, що дозволяє дітям краще розуміти організм як цілісну систему. Позаурочна діяльність може включати в себе майстер-класи з виготовлення моделей органів чуттів та екскурсії до музеїв науки.

Основний етап передбачає поглиблення розуміння взаємозв'язку між людиною та природою, розгляд впливу стану навколишнього середовища на здоров'я, включає в себе різноманітні форми позаурочної діяльності, такі як екскурсії, участь у екологічних проєктах, читання екологічних казок та інше. На заключному етапі відбувається засвоєння культури здорового способу життя та формування активного ставлення до власного здоров'я шляхом використання спеціальних класних годин, вільного часу та розваг, протягом якого закріплюються культурно-гігієнічні навички.

Сучасний освітній простір надає широкі можливості для формування здоров'язбережувальної компетентності. Ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів більшою мірою залежить від методів роботи, обраних педагогом. Вчитель, який володіє знаннями та навичками з питань здоров'язбереження, використовує різноманітні методи роботи та співпрацює з іншими фахівцями, може значно підвищити ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності у своїх учнів. Усвідомлення потреб та здібностей учнів – це ключовий аспект, який педагоги мають враховувати у цьому процесі [5, с. 243].

Одним із таких методів є проєктна діяльність, яка виступає не просто як доповнення до традиційного навчання, а як самостійна контекстна технологія інтенсивного навчання. Суть проєктної діяльності полягає у виконанні учнями комплексних завдань, спрямованих на досягнення конкретних результатів.

Цей метод органічно поєднує в собі дидактичні (формування практичних вмінь і навичок, розширення світогляду та ерудиції, оволодіння методами дослідження та аналізу інформації), розвиваючі (розвиток критичного мислення та креативності, вміння приймати оптимальні рішення, навички самоорганізації та тайм-менеджменту, внутрішня мотивація до навчання) та виховні (формування навичок командної роботи та

комунікації, розвиток моральних цінностей та світоглядних установок, адаптація до мінливих умов та саморегуляція особистості) аспекти [6, с. 139].

Для дослідження використання проєктних технологій у формуванні здоров'язберезувальної компетентності учнів молодшого шкільного віку в освітньому процесі початкової школи нами було проведено онлайн-анкетування вчителів початкових класів. Анкета була створена за допомогою Google Форми та надсилалася в освітянські спільноти в соціальній мережі Facebook та месенджері Telegram. В анкетуванні взяли участь 52 вчителів початкових класів.

До анкети були включені наступні запитання:

1. Спираючись на Ваш власний досвід, вкажіть, наскільки актуальною для сучасної школи є проблема формування здоров'язберезувальної компетентності у молодших школярів?

2. Чи цікавитесь Ви інноваційними освітніми технологіями з метою впровадження в освітній процес?

3. Чи вважаєте Ви, що проєктні технології є більш ефективними у формуванні здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів за традиційні технології?

4. Як часто Ви використовуєте проєктні технології у формуванні здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів?

5. Які переваги використання проєктних технологій у формуванні здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів?

Спираючись на власний досвід вчителі вважають, що проблема формування здоров'язберезувальної компетентності у молодших школярів є актуальною (96,2%). 3,8% опитаних відповіли, що є важливіші питання.

На друге запитання «Чи цікавитесь Ви інноваційними освітніми технологіями з метою впровадження в освітній процес?» маємо такі відповіді: так (90,4%), частково (9,6%).

Відповіді на третє запитання анкетування вказують, що переважна більшість респондентів (96,2%), вважають проєктні технології більш ефективними порівняно з традиційними у процесі формування здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів. Водночас незначна частка (3,8%) опитаних дотримується протилежної думки, відзначаючи ефективнішими традиційні технології.

Четверте запитання було відкрите, адже частота використання проєктних технологій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів – індивідуальна. Ми отримали 52 відповіді й багато з них є схожими та не відрізняються одна від одної, тому вирішили деякі об'єднати і отримали такі відповіді (рис. 1):

Якщо в цьому є потреба	Лише коли передбачено програмою	
1 раз на місяць	Іноді	На завершення теми
Часто	За наявності часу	Рідко, 1–2 рази на рік
Щоразу при розгляді тем, які стосуються здоров'язбережувальної компетентності		

Рис 1. Частота використання вчителями проєктних технологій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів

Останнє запитання було напівзакрите, й звучало так «Які переваги використання проєктних технологій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів?» маємо такі результати: активна участь всіх учасників навчального процесу – 65%; розвиток комунікативних навичок та вмій учнів – 80%; застосування теорії в практиці: проєктні технології дозволяють учням застосовувати знання отримані на уроках у практичних ситуаціях – 80%; розвиток критичного мислення: учні, працюючи над проєктом, вчать аналізувати інформацію, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо збереження свого здоров'я – 90%; використання проєктних технологій дозволяє широко використовувати різноманітні мультимедійні засоби (відео, аудіо, презентації тощо), що робить процес навчання цікавішим та доступнішим для дітей – 65%; інше (4%): активізується творча діяльність учнів. Наявність кінцевого результату (журнал, презентація тощо).

На основі аналізу результатів проведеного опитування серед учителів початкових класів було з'ясовано, що загалом проблема формування здоров'язбережувальної компетентності у молодших школярів є актуальною і значущою, педагоги

переконані в необхідності використання проектних технологій, але в реальному освітньому процесі робота, на жаль, має епізодичний та несистематичний характер.

Список використаних джерел:

1. Щорічний звіт про стан здоров'я населення України та епідемічну ситуацію за 2022 рік. Київ, 2023. 39 с.
2. Бойченко Т. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України. *Основи здоров'я і фізична культура*. 2008. № 11-12. С. 6–7.
3. Формування в молодших школярів здоров'язбережувальної компетентності: практичний посібник / уклад. Гуз Г. М. Овруч, 2021. 105 с.
4. Кисла О. Ф. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку засобами здоров'язбережувальних технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. №9 (Ч.2). С. 103–106.
5. Молодиченко В. В., Молодиченко Н. А. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи. *Здоров'я дітей і молоді: безпекові та психолого-педагогічні аспекти*. Вип. 3. 2020. С. 237–251.
6. Красовська О. О., Сойко І. М., Міськова Н. М., Хом'як О. А. Технології підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектного навчання. *Теорія і методика професійної освіти*. Вип. 49. Том 1. 2022. С. 138–143.